

STAY TRUE, KASPER DOLBERG!

OM FODBOLDENS ÆSTETISKE MERE

Louise Rosendal Bang, postdoc, Syddansk Universitet

”Nul jubel!”, ”Vis dog noget glæde, Doller”, ”Vis dog bare lidt attitude og følelser”, ”Han ligner ikke en, der elsker at spille fodbold”, ”Han burde smile noget mere”. Sådan skrev diverse profiler i forskellige kommentarspor på Facebook, efter Kasper Dolberg scorede til 1-3 for Bundesligaklubben TSG Hoffenheim i en kamp i foråret mod FC Köln. Og sådan har de skrevet længe. Det er nemlig en nem vogn at hoppe på. Lige til højrebenet, fordi det i forvejen er den gængse kritik af Dolberg.

Flere har gennem tiden stemplet ham som arrogant og sammenlignet hans attitude med Nicklas Bendtners. Men de to kunne ikke være mere forskellige. Bendtner den udadvendte, halvflabede og flamboyante. Dolberg den indadvendte, blufærdige og kølige. Den forskellighed må og skal der være plads til. Det er der mindst én god grund til, i fodboldens navn: det æstetiske.

“ ”You want to discover something more and explore what football can give you” (*Arsène Wenger i portrættet **Invincible**, 2021*).

Det æstetiske i fodbold handler først og fremmest om den enkelte spillers måde at bevæge sig på, udtrykket i bevægelserne og den visuelle spillestil. Denne dimension af fodbolden har Jørgen Leth vist i sit originale filmportræt af Michael Laudrup (Leth, 1993). Her følger kameralinsen ikke spillets handling, men fastholder opmærksomheden på Laudrups løb, driblinger, spark og nærkontakt med de andre spillere. Som Leth selv formulerer det, vil han med filmen ikke nøjes med en traditionel transmission eller reportage af Laudrup i kamp, men portrætter ham som en danser på banen og se på hans hemmeligheder som boldkunstner (CloserTV, 2018). Formålet med denne særlige framing, hvor Laudrup så at sige skræbes fri af omgivelserne og emnet, er at løfte oplevelsen af, hvad Leth kalder det store æstetiske sug.

Således rummer fodbolden noget *mere* end blot spillet, noget mere af stor og æstetisk betydning. I forhold til distinktionen mellem Dolberg og Bendtner er pointen, at hvis spillerne ensrettes i deres udtryk, så de for eksempel tilegner sig samme måde at gebærde sig på, samme måde at juble og samme måde at kommunikere på, vil dette fodboldens æstetiske mere miste betydning.

Arsène Wenger, som i over tyve år var træner i Premier League-klubben Arsenal FC, udtrykker i portrættet *Invincible* en intuitiv forståelse for, hvad det æstetiske mere indebærer. Han bruger formuleringen *something more* både i forhold til den enkelte spiller og til spillet i mere overordnet forstand (Clarke & Jeanpierre, 2021). For spilleren, understreger Wenger, er det ikke nok at følge træningen til punkt og prikke, leve sundt og i det hele taget være professionel. ”You want to discover something more and explore what football can give you” (Clarke & Jeanpierre, 2021). Hvad angår spillet, er det heller ikke nok at vinde. Der må være noget mere; noget, holdet som kollektiv kan give til tilskuerne:

“The ground work is to win. But that is not enough. You need the ambition to give more. To go deeper into what the game can give to people. To get something more than just the individual expression of a player, but the collective expression of a team. To transform it into art. You can say it’s naive, but you need to give something special to people. To get them out of a hard daily life. I just wanted them to sit in that seat and think: Unbelievable.” (Clarke & Jeanpierre, 2021).

Som hos Leth er det for Wenger heller ikke kun noget med, at bolden skal sparkes i mål. Det handler om at omsætte spillet til kunst og ad den vej vække følelsen af det poetiske og måske ligefrem det sublime eller numinøse.

Men hvad er det mere præcist, Leth som kunstner og Wenger som træner gør os opmærksomme på? Hvad ligger gemt i fodboldens æstetiske mere? Og hvordan kan det forklares, når det anskues gennem en teoretisk linse?

“ Det særlige ved den æstetiske erfaring er, at den ikke kun er båret af almindelige og konkrete sanseerfaringer som for eksempel at sidde på et stadion og se farverne, mærke regnen, dufte græsset og høre tilskuernes sang og råb. Den indeholder også følelsesmæssig erkendelse.

Filosoffen Alexander Gottlieb Baumgarten fandt ved at undersøge poesien frem til, at der findes en æstetisk erfaring, og at den adskiller sig fra den logisk-rationelle (Baumgarten, 1735/1968). Det særlige ved den æstetiske erfaring er, at den ikke kun er båret af almindelige og konkrete sanseerfaringer som for eksempel at sidde på et stadion og se farverne, mærke regnen, dufte græsset og høre tilskuernes sang og råb. Den indeholder også følelsesmæssig erkendelse.

Når Leth taler om fodboldens store sug og Wenger om at bringe tilskuerne ind i en oplevelse af det utrolige, forsøger de netop at indkredse det ved fodbolden, som appellerer så meget til følelserne, at det leder til erkendelse og dermed, hvad Baumgarten definerer som æstetisk erfaring. I suget, i det at bringe nogen ind i noget utroligt, i appellen er der bevægelse, og det er i kraft af denne bevægelse, at erkendelsen og den æstetiske erfaring opstår.

Bevægelsen indbefatter en overskridelse af det almindelige, også kaldet *transcendens*. Idéhistorikeren Dorthe Jørgensen, som i mange år har beskæftiget sig med det æstetiske, beskriver, hvordan transcendens løfter os væk fra hverdagen:

“Det er det moment af transcendens i for eksempel et kunstværk – et moment af overskridelse i værket – som gør, at det er en anledning til æstetisk erfaring. Når vi erfarer dette mere – denne transcendens – erkender vi også, at alt ikke behøver være, som det er.” (Jørgensen, 2023, s. 6).

Sidestilles fodbolden med kunstværket, er fodboldens æstetiske mere det, der giver et svæv op over det trivielle, som også Wenger hentyder til med ønsket om at bringe tilskuerne ud af et ”hard daily life”. Fodboldens æstetiske mere er denne overskridelse, denne transcendens, som giver os den erkendelse, at der ikke kun er bold, plæne, spillere, bevægelse og løb. Der er forskellige *sammensætninger* af alle de elementer, som fodboldverdenen består af. En sammensætning kan for eksempel bestå af en spiller, hans fysiske fremtoning og mentale udstråling, nogle konkrete bevægelser, en sekvens af et samspil med en anden spiller og en tackling, der bliver begået. Afhængigt af hvordan en bestemt sammensætning appellerer til den enkelte, kan den give transcendens og æstetisk erfaring.

Denne tænkning konflikter med stereotype forestillinger. Nok opfattes den arketypiske angriber som en udadvendt gavflab. Men hvis vi låser denne opfattelse, opdager vi ikke, at det er interessant, når vi ser en anden type. Så selvom der er en eksplosiv energi omkring Bendtner, eller rettere nu til dags Rasmus Højlund, når han flyver afsted i vild jubel efter en scoring, kan der samtidig være en fascinerende og mindst lige så stærk kraft ved Dolbergs kølige og ordløse eksekvering. Tag hans første scoring under EM-slutrunden i 2021, Danmark mod Wales i Amsterdam. En pasning fra Damsgaard.

Tre træk ind i banen og et spark. Så stillestående ben, begge arme strakt ud, munden lukket, fastfrosset. Seks sekunder som Kristus-frelseren på bjerget i Rio de Janeiro. Danmark velsignet. Også her kan tilskueren opleve transcendens og æstetisk erfaring. Det kan dog være svært, hvis man ikke er åben for det, men i stedet insisterer på, at en angriber par excellence skal råbe og gøre jubelbevægelser på bestemte måder.

“ Den æstetiske erfaring er beslægtet med den religiøse, som også indeholder transcendens.

Et eksempel på, at åbenhed kan føre til transcendens og æstetisk erfaring, er det, der skete med hele det danske landshold og det øvrige Danmark i kølvandet af Christian Eriksens kollaps i starten af samme slutrunde. Vi så det usædvanlige syn af Eriksen i græsset og resten af holdet slå ring om ham. Vi så en tydeligt rystet Kasper Hjulmand dele sine tvivl om, hvordan han burde have håndteret hele situationen. Med alle disse hidtil usete sammensætninger blev første flise lagt til den kollektive transcendens, der opstod, også hos spillerne – endda så meget, at spillet løftede sig. Og selvom Danmark led nederlag til England i semifinalen, satte det hele sig som en samlet æstetisk erfaring af fodboldeufori på linje med den, vi kan genkalde fra sommeren i 1992.

Den æstetiske erfaring er beslægtet med den religiøse, som også indeholder transcendens. Særligt i fodboldsammenhæng ses direkte koblinger til det religiøse. Spillere, der gør korsets tegn, når de træder ind på banen eller efter en scoring. Fodboldnørdens dyrkelse af en bestemt klub, som var den en religion. Maradona gengivet som en helgen i Napolis gader. Pelés udtalelse om, at ”Football is like a religion to me. I worship the ball, and I treat it like a god. Too many players think of a football as something to kick. They should be taught to caress it and to treat it like a precious gem” (www.philosophyfootball.com/quotations). Eller tilskuerens oplevelse af guddommelig eufori efter en særlig kamp, som hos den svenske forfatter Per Olov Enquist, der satte sig ved tasterne, efter det danske landshold ved VM-slutrunden i 1986 spillede en uforglemmelig kamp mod Uruguays på det tidspunkt stærke hold: ”Der bør afsættes en grøn plæne i himlen til Michael Laudrup og til Elkjær. Også vi, tilskuerne, kommer op i denne himmel og jubler med efter denne guddommelige aften” (Geist, 2008).

Desuden konnoterer det før omtalte transcendent svæv op over det trivielle til den vertikale opstigning, som er central i det religiøse. Litteraten Bo Kampmann Walther pointerer, at selve den religiøse elevation er et billede på, at hverdagen er et afsæt, der forlades (Walther, 2023). Han tegner et helt konkret billede af Cristiano Ronaldo i hop og svæv på banen, som dog ikke i sig selv er et religiøst billede, men som kan puffe tilskueren ind i en fornemmelse af det religiøse.

Den æstetiske erfaring er ikke decideret forbeholdt fodbold og religion eller for den sags skyld poesi og kunst. Den kan opstå når som helst og hvor som helst. Men som Jørgensen understreger, er det i de rum, hvor vi befinder os på siden af dagligdagen, at der findes genveje til at gøre æstetisk erfaring. Fodbolden er et sådant rum. Når vi ser en kamp, behøver vi ikke tænke på praktikaliteter og gøremål. Vi kan åbne os for oplevelsen, og des mere vi åbner os for forskellige udtryk, des større er muligheden for at opnå transcendens og æstetisk erfaring.

“ Vi skal værdsætte forskelligheden i stedet for at jage efter det samme udtryk.

I åbenheden for forskellighed ligger der også et demokratisk aspekt. Ideelt set repræsenterer fodbolden og sport generelt de mest demokratiske systemer, vi har. Spillere med muslimsk og kristen baggrund agerer efter præcis samme regler. Mørke eller lyse. En ligeværdighed, som går hånd i hånd med diversiteten. Sidstnævnte er imidlertid ikke blot et spørgsmål om religion, hudfarve eller for den sags skyld seksuel orientering. Diversitet drejer sig også om, at der er plads til alle som dem, de er i deres egen autenticitet og ret, udadvendte eller indadvendte, halvflabede eller blufærdige, flamboyante eller kølige.

Hvis Dolberg og andre introverte spillere begynder at juble efter manganen en Facebook-brugers mening om, at det hellere skal foregå på en udadvendt måde, vil der ske det, at vi altid får serveret det samme udtryk. Så mister vi fornemmelsen af, *hvad* der bliver udtrykt. Det at udtrykke sig på banen vil med andre ord få så fast og gentagende en form uden nerve, at vi ikke behøver bruge følelserne for at tage det ind. Når vi ikke længere behøver bruge følelserne, vil vi heller ikke opnå transcendens og æstetisk erfaring. Vi skal værdsætte forskelligheden i stedet for at jage efter det samme udtryk. Det er forskellene og åbenheden, der tæller, og som er med til at gøre fodbolden æstetisk og altså til meget mere end fodbold.

REFERENCER

Baumgarten, A.G. (1735/1968). *Filosofiske betragtninger over forskellige træk ved digtet*. Oversat fra latin af Per Aage Brandt i samarbejde med Søren Kjølrup. København: Poetik bibliotek/Arena.

Clarke, G. & Jeanpierre, C. (2021). *Arsène Wenger: Invincible* [film]. Noah Media Group & Federation Entertainment.

CloserTV (2018). *Jørgen Leth interview om Michael Laudrup* [video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=NYAS7pzC-3>

Geist, A. (2008). Forlagene satser på 80'er-landsholdet. *Information*, 30/10-2008. <https://www.information.dk/kultur/2008/10/forlagene-satser-paa-80er-landsholdet>

Jørgensen, D. (2023). Hvad er æstetik? *Tidsskrift for æstetik og pædagogik*, 1 (1), 1-13.

Leth, J. (1993). *Michael Laudrup – en fodboldspiller* [film]. Zentropa Entertainments, Sunset Productions Inc.

Walther, B.K. (2023). Svævet, bjerget og Cristiano Ronaldo. *Tidsskrift for æstetik og pædagogik*, 1 (1), 1-8.